

Sluiting Faculteit der Tandheelkunde Groningen

Tegenspel en verwerking

Samenvatting. In grote lijnen wordt het besluitvormingsproces beschreven dat leidde tot de beslissing van de Tweede Kamer om de Faculteit der Tandheelkunde in Groningen te sluiten. Zoals bekend heeft deze sluiting zich per 1 september 1991 inmiddels voltrokken. Daarna wordt uiteengezet hoe een ongrijpbare politieke beslissing, die geaccepteerd en vorm gegeven moest worden, door betrokkenen is ervaren.

HOKWERDA O. Sluiting Faculteit der Tandheelkunde Groningen. Tegenspel en verwerking. Ned Tijdschr Tandheelkd 1992; 99: 35-7.

1 Inleiding

Na het verschijnen van het Adviescommissie Opleiding Tandarts (AOT)-rapport, eind 1985, werd het duidelijk dat de tandheelkunde door een tweede bezuinigingsgolf, in aansluiting op de Taak Verdeling en Concentratie (TVC)-ronde van enkele jaren eerder, zou worden getroffen. Inderdaad bleek op het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in de periode 1985-1986 de Selectieve Krimp en Groei (SKG)-operatie te worden voorbereid. Voor de tandheelkunde werd een aantal scenario's uitgewerkt variërend van afslanking van de drie overgebleven opleidingen tot sluiting van twee van de drie. Al snel gingen hierover geruchten door het land, met name dat het voornemen bestond om Groningen te sluiten.

Het bestuur van de Faculteit der Tandheelkunde deed in verband met deze geruchten in april 1986 een mededeling met een geruststellend karakter. Inmiddels had het bestuur reeds een PR-team ingesteld met het doel een aantal activiteiten te ontwikkelen om de positie van de Faculteit in de SKG-periode zo goed mogelijk te verdedigen. Die activiteiten waren vooral gericht op een meer coherent functioneren van de Faculteit en een goede presentatie naar buiten, omdat twee interne conflicten de positie van de Faculteit geen goed hadden gedaan. Ook werd een draaiboek uitgewerkt voor het moment waarop de minister met zijn bezuinigingsvoorstellen zou komen.

Met het College van Bestuur (CvB) werd in het voorjaar van 1986 overeengekomen de Faculteit der Tandheelkunde aan een visitatie door drie buitenlandse deskundigen te onderwerpen. Dit betekende een uitdaging, want bij een negatieve uitkomst zou de Faculteit het hoofd moeten buigen, maar bij een positieve uitkomst zou, naar verwachting, een voldoende sterke positie worden verworven. De Faculteit ging er daarbij van uit dat het visitatierapport gereed zou zijn voor de verwachte aankondi-

ging van bezuinigingsmaatregelen door minister Deetman.

2 Voorspel SKG-beslissing

Vroeger dan verwacht, in augustus 1986, begon het te rommelen. Het bleek dat in informele bilaterale contacten tussen het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en de voorzitters van de Colleges van Bestuur van de universiteiten bezuinigingsopties aan de orde waren gesteld. Eind augustus vond in Slot Zeist een informele bijeenkomst plaats van minister Deetman met de genoemde voorzitters waarin hij zijn plannen voor de SKG-operatie toelichtte. Daarin kwam naar voren dat voor de tandheelkunde alleen het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA) open zou blijven.

Het PR-team van de Groningse Faculteit heeft toen een grondige analyse gemaakt van de situatie, het eerder genoemde draaiboek ter hand genomen en een reeks maatregelen getroffen, zoals het actief en stelsmatig onderhouden van contacten met politici en bestuurders, en het uitvoeren van PR-activiteiten. Verder werden vanaf dat moment regelmatig de, circa 20 à 25, sleutelpersonen uit de Faculteit, bijeengeroepen voor het verstrekken van informatie en het plegen van overleg. Soms werden ook plenaire bijeenkomsten voor de gehele facultaire gemeenschap belegd. Dergelijke maatregelen werden noodzakelijk geacht voor de bevordering van de interne samenhang en de vorming van een draagvlak, een voorwaarde voor het uitdragen van een positief beeld naar buiten. Het risico van dergelijke vaste bijeenkomsten is dat lekkage naar buiten optreedt waardoor afbreuk wordt gedaan aan de opzet. En dat risico – zo is gebleken – is niet te onderschatten.

O. Hokwerda, tandarts

O. Hokwerda

Trefwoorden: **Geschiedenis** – Faculteiten tandheelkunde

Datum van acceptatie: 19 november 1991.

Adres: Prof. O. Hokwerda, Ant. Deusinglaan 1, 9713 AV Groningen.

3 De strategie van Groningen

De strategie van Groningen bestond uit enkele onderdelen. Het primaire uitgangspunt was: Groningen moet blijven bestaan. Dit uitgangspunt is als slogan gehanteerd en op alle mogelijke manieren uitgedragen. Basis voor dit uitgangspunt was de kwaliteit van onderwijs, onderzoek en infrastructuur. In de loop van de tijd is de strategie wel enkele keren aangepast. Als opties voor het toekomstige beleid werden gehanteerd: ACTA, Katholieke Universiteit (KUN) en Rijks Universiteit Groningen (RUG) slanken alle drie af; ACTA en KUN of ACTA en RUG blijven bestaan of alleen ACTA blijft over, maar ook: alleen de RUG blijft bestaan. Of de RUG wordt, zoals dat genoemd werd, in 'conservatie' gehouden. Op deze opties zal hier niet verder worden ingegaan maar wel moet een apart onderdeel van de strategie worden genoemd, de zogenaamde Duitse kaart. Hieronder werd verstaan het tot stand brengen van een geprivatiseerde opleiding, al of niet voor een overgangperiode, voor het opleiden van 30 of meer Duitse studenten met name uit Nieder-Sachsen. Het was namelijk gebleken dat men wel belangstelling had voor een flexibel te hanteren opleidingsbestand in Groningen voor de opleiding van Duitse tandartsen. Op informeel niveau zijn er hoopvolle contacten geweest die een formeel vervolg zouden krijgen. Er waren natuurlijk obstakels te overwinnen. Op een bepaald moment ontstond er door onbekende invloeden een stilte zodat de Duitse kaart niet verder uitgespeeld kon worden. Een belangrijk onderdeel van de strategie is ook geweest het uitdragen van een positief beeld van Groningen en niet het noemen van negatieve aspecten van concurrenten. Dat neemt niet weg dat het wel noodzakelijk was allerlei uitspraken van andere partijen te 'ontzenuwen'.

Het bezoek van de visitatiecommissie, bestaande uit drie buitenlandse deskundigen, met als opdracht een oordeel te geven over onderwijs, onderzoek, patiëntenzorg

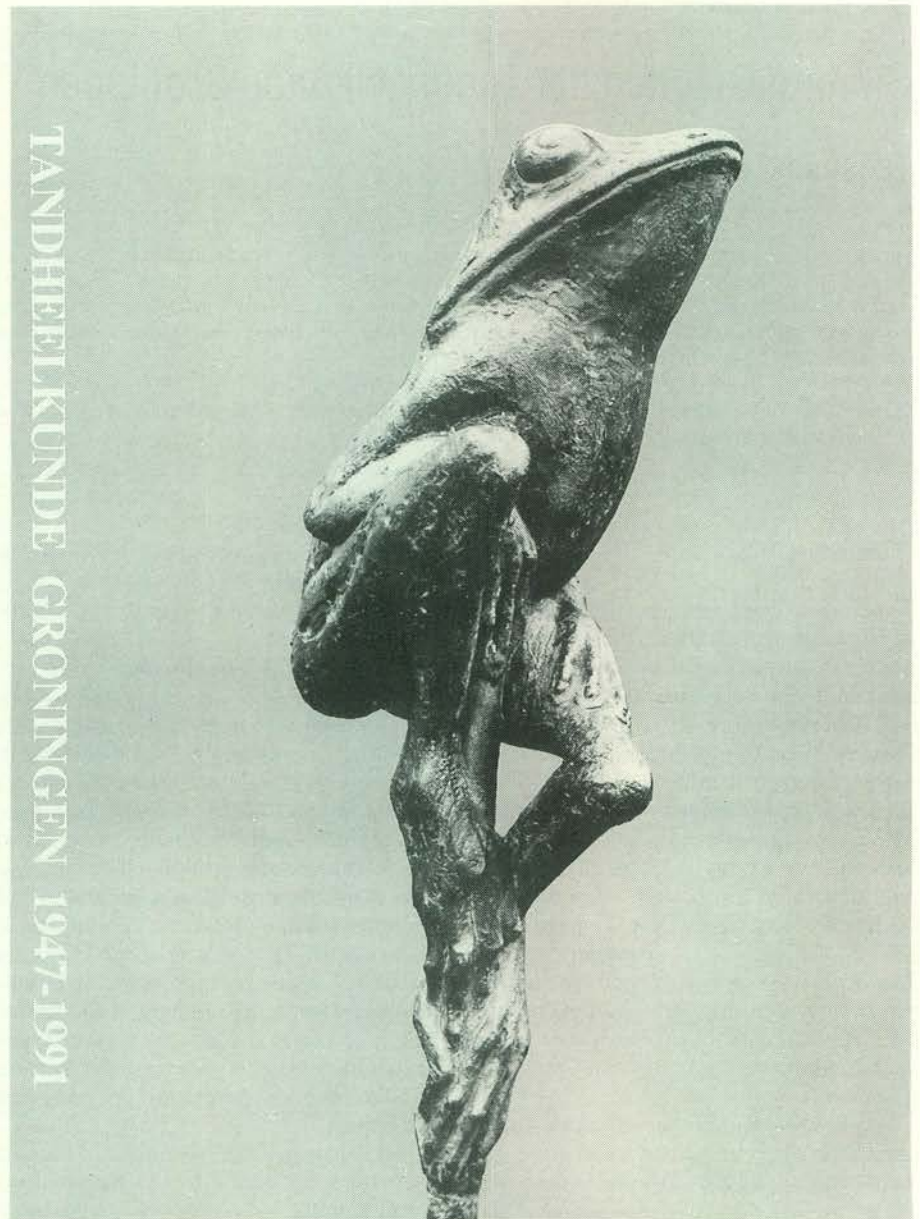
en organisatie, was bedoeld als een belangrijke tactische stap. De komst van de commissie moest worden vervroegd omdat de aankondiging van de bezuinigingsmaatregelen van minister Deetman vroeger kwam dan oorspronkelijk verwacht. Op 15 oktober 1986 is het visitatierapport uitgebracht met een positief oordeel over de Faculteit. Dit rapport is door anderen uiteraard gebagatelliseerd en genegeerd. Het heeft uiteindelijk niet de verwachte uitwerking gehad omdat dit niet paste in de strategie van de minister, zoals uit de verdere beschrijvingen zal blijken.

Vanaf het begin zijn er drie trajecten te onderscheiden geweest: de 'rituele dans' der protesterenden rond het voorstel van de minister, gevolgd door de fase van de schijngevechten van externe deskundigen en ten slotte het politieke traject waarin de uiteindelijke beslissing door de Tweede Kamer zou worden genomen. Van meet af aan heeft de overtuiging bestaan dat Groningen, gelet op de posities die verschillende betrokkenen innamen, alleen in het politieke traject een overlevingskans zou hebben. Het zou niet mogen worden verwacht dat in een eerder stadium al succes kon worden geboekt. Het kruit moest dus droog worden gehouden. Er moest, met andere woorden, rustig gewerkt worden aan het opbouwen van de eigen positie voor het gevecht in de laatste fase.

4 Besluitvorming SKG tandheelkunde

Op 23 september 1986 begon het spel, zo men wil gevecht, echt met de formele bekendmaking van de SKG-plannen door minister Deetman. Voor de tandheelkunde betekende dit het sluiten van de opleidingen in Groningen en Nijmegen en het concentreren van de opleiding van tandartsen in Amsterdam met een instroom van 120 eerstejaars in het ACTA, het samenwerkingsverband van de tandheelkundige faculteiten van de Universiteit van Amsterdam (UvA) en de Vrije Universiteit (VU). Minister Deetman handelde, zonder dat er een beleid was vastgesteld door het kabinet, op basis van het AOT-rapport dat op verzoek van de regering tot stand was gekomen. Hij hanteerde de mankrachtberekeningen uit het AOT-rapport echter naar eigen inzicht. Bovendien ging hij ervan uit dat de tandheelkundige verzorging van volwassenen – overeenkomstig de verwachtingen – uit het ziekenfondspakket zou worden verwijderd. In de samenleving was er een groot draagvlak voor de bezuinigingen: het publiek had de indruk dat het cariësprobleem zo'n beetje opgelost was en er waren te veel tandartsen. De minister maakte gebruik van deze opvattingen.

In reactie op de ministeriële voorstellen hebben de UvA en de VU indertijd een afwachtende houding aangenomen op

De kikker voor het gebouw van de Faculteit Tandheelkunde. Poster gemaakt ter gelegenheid van de sluiting van de Faculteit der Tandheelkunde te Groningen.

grond van een vermeende bescherming door de politiek. RUG en KUN hebben onmiddellijk alles in het werk gesteld om zich te verzetten tegen één opleiding. Het pleiten voor twee opleidingen leek een haalbare strategie op grond van de volgende argumenten: flexibel kunnen inspelen op vergroting van de mankrachtbehoefte, handhaven van een breder onderzoekspotentieel, handhaven van gespreide benaderingen met betrekking tot deelgebieden van de tandheelkunde, overhouden van voldoende basis voor Postacademisch Onderwijs Tandheelkunde (PAOT), voor specialistenopleidingen (Mondheelkunde en Orthodontie) en voor Mondhygiëne (MH-)opleidingen, spreiding van geavanceerde zorgmogelijkheden en tegengaan van expertise- en kapitaalvernietiging. Ook de beschikbare faciliteiten in Amsterdam speelden een rol en ten slotte was het te

bezuinigen bedrag met twee vestigingen ook haalbaar.

De Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde (NMT) heeft zich in een nota met overeenkomstige argumenten uitgesproken voor het handhaven van twee opleidingen in Nederland. Aanvankelijk hadden Groningen en Nijmegen een zelfde belang, maar zodra er, in een later stadium, zicht kwam op de politieke haalbaarheid van twee opleidingen, werden beide opleidingen elkaars concurrenten.

Minister Deetman deelde op 13 november 1986 aan de Tweede Kamer mede dat hij vasthield aan het ACTA als enige opleidingsplaats, maar dat de opleidingsfaciliteiten van Nijmegen in conservering zouden gaan met de bedoeling een snelle reactivering mogelijk te maken als dit nodig mocht blijken. Hierdoor wilde Deetman tegemoet

komen aan de eis flexibel in te kunnen spelen op een veranderende behoefte aan tandartsen. De minister toonde zich nogal onbuigzaam over het openhouden van twee opleidingen. Dit leidde tot politieke druk.

5 De arbitragecommissie

Na lang dralen heeft minister Deetman – toen de tijd begon te dringen – op 12 februari 1987 een arbitragecommissie ingesteld waarvoor de RUG en de KUN ieder één lid aanwezen en de voorzitter door de minister zelf werd benoemd. Verder bepaalde de minister dat het advies van deze commissie over de plaats van een eventuele tweede vestiging bindend zou zijn. De minister benoemde een oud-gedeputeerde van Gelderland als voorzitter, terwijl de KUN de onafhankelijke adviseur van de minister inschakelde. De RUG trok een deskundige van buiten Nederland aan, die goed op de hoogte was van de situatie hier te lande. Er is toen een advies tot stand gekomen dat tot veel discussie aanleiding heeft gegeven in de Tweede Kamer. In de pers, en ook in het Nederlands Tandartsenblad (NT) is daar indertijd uitvoerig aandacht aan besteed. Uiteindelijk heeft in april 1987 de Tweede Kamer ingestemd met het voorstel van minister Deetman Nijmegen te laten voortbestaan. Daarmee viel voor Groningen het doek. Enkele onderzoeksgroepen en ook de afdeling Mond-

ziekten en Kaakchirurgie konden voor Groningen behouden blijven. De twee onderzoeksgroepen, te weten 'Bioadhesie en Cariës' en 'Orofaciale Motoriek' zijn nu overgegaan naar de Faculteit der Geneeskunde. De afdeling Mondziekten, Kaakchirurgie en Bijzondere Tandheelkunde maakt inmiddels deel uit van het Academisch Ziekenhuis Groningen en heeft tevens een relatie met de Faculteit der Geneeskunde.

6 Epiloog

Het besluit van de minister om Groningen te sluiten was ingrijpend en heeft alle betrokkenen in het hart geraakt, en dit te meer omdat zij met grote inspanning een geheel nieuw en succesvol onderwijssysteem hadden opgezet. Fundamenteel en klinisch onderzoek waren in enkele zwaartepunten geïntegreerd en er was een op de onderwijs- en onderzoekstaken gebaseerde infrastructuur opgebouwd. Steeds heeft de hoop geleefd dat Groningen het zou redden op grond van kwaliteit en doelmatige organisatie. Maar toen het besluit eenmaal was gevallen, is besloten vanuit een positieve gezindheid te zorgen voor een goede afbouw van de Faculteit. Dat heeft betekend dat zo spoedig mogelijk over alle aspecten daarvan besluiten moesten worden genomen, zodat alle betrokkenen konden weten waar zij aan toe waren. Zo is bij alle studen-

ten hun studievoortgang geanalyseerd om vast te stellen of zij in Groningen op tijd zouden kunnen afstuderen of niet. Indien dit laatste in de verwachting lag, werd deze studenten met klem aangeraden naar Amsterdam of naar Nijmegen te gaan. Bijna allen hebben dit advies opgevolgd en de meerderheid der vertrekkende studenten is naar Nijmegen gegaan. Hoewel het er lange tijd naar heeft uitgezien dat van de achterblijvende studenten toch nog een aantal het tandartsexamen niet tijdig zou halen, zijn alle studenten – dankzij een strikte studievoortgangscontrole en een strakke begeleiding – in Groningen afgestudeerd. Op 28 juni van dit jaar heeft de laatste buluitreiking plaatsgevonden in de aula van de Groningse universiteit en met die plechtigheid werd de opleiding tot tandarts in Groningen afgesloten. In de septemberaflevering 1991 van dit tijdschrift is daarvan kort verslag gedaan.

Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat ook bij de sluiting van deze tandheelkundige faculteit opnieuw een 'oversturing' heeft plaatsgevonden. Uit recente analyses blijkt namelijk dat het grootste deel van het overschot aan tandartsen verdwenen is en dat de zogenaamde buffercapaciteit bezig is bereikt te worden. Zo is er sprake van een einde dat een beetje ligt vóór het punt waarop in 1947 in Groningen werd begonnen met de universitaire opleiding tandheelkunde.